

Motion

1982/83: 1710

Lars Werner m. fl.

Den ekonomiska politiken

Samhällsutvecklingen i vårt land ställer fyra samhällliga och ekonomiska rättigheter i centrum för den politiska kampen. Dessa rättigheter måste bli verklighet för alla för att samhället skall kunna ge sina medlemmar ett gott och tryggt liv. De rättigheter det handlar om är följande.

1. *Rätten till ett meningsfullt arbete.* Arbetet är grunden för våra liv. Att en människa har ett arbete är en grund för hennes försörjning och för hennes möjlighet till en oberoende personlighetsutveckling. Arbetslöshet skapar beroende och utslagning. Rätten till arbete gäller inte bara rätten till sysselsättning och inkomst. Den gäller även arbetets kvalitativa sidor.

Möjligheten att förstå den helhet i vilken det egna arbetet ingår, möjligheten att påverka och kontrollera den egna arbetssituationen, möjligheten att kunna bidra med sin egen skaparkraft och att vara delaktig i arbetsprocessens utformning är väsentliga för den arbetande för att arbetet skall ha ett meningsfullt innehåll. Arbetet måste också – för att vara meningsfullt – bedrivas i en god och trygg miljö utan stress och fysisk eller psykisk störande enformighet.

2. *Rätten till en god försörjning: rätt till bra och billig mat, rätt till bra och billig bostad.* Detta självklara kampmål har ansetts tryggt i vårt land, åtminstone dess första led. Men under ett drygt årtionde med kraftig inflation, med flera år av stark och medveten reallönedpressningspolitik, med vidgade klyftor som följd, ställs detta kampavsnitt i förgrunden. Livsmedelskonsumtionen minskar och försämras. Efterfrågan på bostäder har minskat på grund av höghyrorna. Vräkningar på grund av bristande betalningsförmåga har blivit fler. En god materiell standard med bra och billiga livsmedel och en bra och billig bostad utgör tillsammans med rätten till arbete grundförutsättningar för att ett lands inbyggare skall ha ett gott liv.

3. *Rätten till en god och giftfri miljö.* En tilltagande miljöförstörelse över hela världen utgör ett växande hot mot mänskligheten. Rovdrift på råvaror och natur ökar, luften förgiftas, världshaven och andra vatten förorenas, skogstillgångar vandaliseras och ökenområdena växer. Det har blivit en senkommen insikt att jordens resurser är begränsade: luft, vatten och jord tål inte hur mycket utsläpp och gifter som helst. En aktiv kamp för att försvara miljön är en nödvändighet. Den ekonomiska utvecklingen måste ledas in i

banor som tar allvarliga hänsyn till ekologiska förhållanden. Detta är en förutsättning för att goda materiella villkor för livet inte snart skall slå om i sin motsats. Det är också en förutsättning för en global utjämning.

4. *Rätten till utbildning och kultur.* Detta kampmål har alltid spelat en framträdande roll i arbetarrörelsens kamp för ett bättre liv åt de breda folklagren. I dag är motståndet mäktigare än någonsin. Kulturen hotas av utarmning av en omfattande förytligad och passiviserande – men ofta förförisk – kommersiell halvkultur, som har blivit profitkälla för stora internationella eller nationella "kulturindustrier". Såväl utbildning, kultur som folkbildning har drabbats av år av borgerlig svångremspolitik.

Dessa fyra grundläggande folkliga rättigheter måste vara målen för den samlade ekonomiska politiken i vårt land. På ytan kan det synas som om dessa rättigheter skulle vara okontroversiella. Alla kan tyckas vara anhängare av allas rätt till meningsfullt arbete, allas rätt till en god försörjning, allas rätt till en god och giftfri miljö och till utbildning och kultur. Men likväl måste, vilket all erfarenhet visar, varje steg på vägen mot dessa mål erövrats genom en hårdnackad politisk, ideologisk och facklig kamp.

På ett allmänt plan hänger detta samman med det kapitalistiska systemets uppbyggnad och bärande utvecklingsdrag. Kapitalismen har uppstått genom att en klass lagt under sig ägandet av och bestämmandet över samhällets viktiga produktionsmedel. Därigenom lever denna klass av och kontrollerar andras arbete. Rätten till arbete blir beroende av om arbetet ger de enskilda kapitalen profit. Kapitalägarna eller deras arbetsbefäl styr och kontrollerar arbetsprocessen vilket ställer denna över de arbetandes beslut och kontroll. Kapitalet söker berika sig på de arbetandes bekostnad. Det strävar efter att pressa ner de arbetandes löner och den lönesumma det totalt betalar ut. Samtidigt eftersträvar det att ta ut högsta möjliga priser – med beaktande av försäljningssiffrorna. Detta skapar en ständig fördelningskamp i kapitalismen, en kamp som står i motsättning till en tryggad försörjning för folkflertalet. Kapitalets vinstjakt inskränker sig inte till produktionen. Ägande av fasta värden som mark och fastigheter och av olika värdepapper och valutor eller möjligheter att lämna krediter osv. ger spekulationsinkomster. Detta drabbar inte minst många hyresbetalare.

När den privata vinstjakten är det ledande motivet för den ekonomiska verksamheten försvinner också hänsynen till andras tillgångar och till framtida behov. Kapitalismens väsen avslöjas i rovdrift med människor, naturtillgångar och miljö.

Kapitalismen bygger på ekonomisk ojämlikhet. Systemet kräver att några skall ha råd att äga kapital, att investera och köpa arbetskraft, medan de flesta för sin försörjning skall vara hänvisade till att sälja sin arbetskraft. Denna ojämlikhet finns på alla livets områden. Ekonomisk och social olikställighet gör likhet inför lag och inför rätten till bildning och kultur formell och illusorisk.

Redan denna korta och allmänna redogörelse för hur kampen för de fyra angivna rättigheterna står till kapitalismens system visar att kampen för rätt till ett meningsfullt arbete, för en god försörjning, för en god och giftfri miljö och till utbildning och kultur för folkets stora flertal står i motsättning till det kapitalistiska systemet. Detta system tenderar ständigt att angripa dessa rättigheter och förhindrar deras förverkligande för hela befolkningen.

En politik för dessa rättigheters förverkligande måste således vara en anti-kapitalistisk politik. Den måste gå ut på att bereda marken för djupgående samhällsförändringar.

Kapitalismen har ingen bestående lösning som tryggar de angivna fyra rättigheterna. Men det är inte länge sedan illusioner spreds om att så var fallet. Det var för bara halvtannat årtionde sedan vanligt att man karaktäriserade vårt land som ett den fulla sysselsättningens samhälle och att man benämnde det som ett välfärdssamhälle. Påpekanden om att detta bara skulle vara ett tillfälligt tillstånd eller att det under välfärdens yta fanns en groende ofärd avspisades som illvillig propaganda eller som påpekanden av förhållanden som "samhället" ännu inte hunnit, men var i färd med att lösa.

Under årtiondena närmast efter det andra världskriget befann sig kapitalismen i ett expansivt skede vad gäller tillväxt av produktion och inkomster. Så var även fallet med Sverige. Till detta bidrog flera faktorer.

Trots att kapitalismens rent geografiska område minskade fanns betingelser som medförde utvidgade marknader. Under åren närmast efter kriget fanns det starkt undertryckta konsumtionsbehov, en s. k. uppdämd efterfrågan, som gav impulser till investeringar och produktionsökning. USA:s teknologiska försprång gav också utrymme för (och nödvändiggjorde) en lönsam teknologispredning. Detta hade nära samband med den militära produktionen som expanderade starkt. En intensivare internationell arbetsdelning och den typ av obalanserad halvindustrialisering som ägde rum i vissa halvkoloniala områden bidrog också till denna marknadsexpansion. En följd av detta var i huvudsak höga profiler och en god takt i investeringarna.

Denna utveckling skapade också i vissa länder – inte minst i vårt land – ett utrymme för reformer.

Det stora reformarbetet här under 1950- och 1960-talen framför allt på socialpolitikens och utbildningens områden hade häri sin bakgrund. Dessa reformer bidrog å sin sida till att stimulera ekonomin. Investeringarna i den offentliga sektorn, det stora bostadsbyggandet, fördelningspolitiken och samhällets övertagande av betydelsefulla delar av reproduktionen av arbetskraften bidrog verksamt till kapitalets tillväxt. Samtidigt mildrades för de arbetande tillväxtens följder och verkningarna av den omfattande koncentrationen av produktion och kapital som följde i tillväxtens spår. Allt detta stod i samklang med kapitalets kortsiktiga intressen av social stabilitet. Samtidigt utvecklades en direkt stödpolitik för kapitalkoncentrationen – för

att gynna näringslivets mest "expansiva och effektiva" delar, dvs. storfinsans mest framgångsrika storindustrier – detta för att få till stånd en ökning av den samhälleliga produktivitetstillväxten. Detta medförde – i Sverige som i andra utvecklade länder – en sammanflätning mellan statens och storkapitalets intressen och bidrog till vidgning av statens roll i det ekonomiska systemet.

Perioden utmärktes också av stora förändringar i de kapitalistiska ländernas s. k. infrastruktur. Koncentrationen av kapital med grund i profitutsikter, den nya teknologin och den statliga stimulansen till de stora expansiva företagen medförde också en geografisk koncentration, som i ett land med Sveriges geografiska dimensioner ledde till att befolkningen uttunnades i stora delar av landet och att fungerande samhällsstrukturer och sociala miljöer förtvinades och övergavs. Det var en period då bilismen på allvar slog igenom och kom att dominera transportsystemet, vilket fick stora följder för den samhälleliga miljön. Det var en period då råvaru- och energitillgångar exploaterades med en aldrig tidigare skådad hänsynslöshet.

Som följd av det andra världskriget skaffade sig främst de USA-baserade storföretagen en betydligt starkare internationell dominans än tidigare. De hade berikat sig under kriget och deras stordriftsfördelar och nya alltmer avancerade teknik skulle för en tid befästa denna dominans. Snart skulle dock vissa opponenter uppenbara sig åtminstone inom vissa områden: japanska, västtyska, engelska och franska kapital antog samma i förhållande till förkrigstiden ytterligare internationaliserade karaktär. Särskilt framgångsrika opponenter skulle de japanska storbolagen komma att bli.

Dessa storbolag hade till en början nya marknader att expandera inom. Många tidigare koloniers tillgångar kunde de utnyttja hänsynslöst utan att dessa stater hade mycket makt att sätta emot. Världsekonomin – den del som fortfarande var under kapitalistisk dominans – kom nu mer än någonsin tidigare att kontrolleras av färre och mäktigare storbolag med verksamhet i många länder, mer eller mindre oberoende av nationsgränser. De kontrollerade råvarutillgångar som malmer och olja, de kontrollerade världens handel och distribution. Ny teknik som underlättade dessa bolags spridning över nationerna blev lönsam och utvecklades kraftigt. Transnationella företag lade inte bara under sig produktion och ekonomiska tillgångar utan skaffade sig alltmer dominerande positioner inom nyhetsförmedling, åsiktsbildning och kulturspridning.

I denna expansiva fas tog även det svenska kapitalet del. Även många stora svenska företag antog en övernationell, transnationell, karaktär och utvidgade sin verksamhet i andra länder.

Men en omsvängning skulle komma.

Den omsvängning som kommit är inte bara av en tillfällig natur. Förvisso kännetecknas den kapitalistiska ekonomins utvecklingsförlopp av svängningar mellan hög- och lågkonjunkturer. Sådana svängningar förekom under

1950- och 1960-talens uppgångsfas och förekommer allttjämt. Men det som inträffat är en märkbar förändring hos dessa svängningar. Lågkonjunkturerna tenderar att bli djupare och längre, högkonjunkturerna lägre och kortare. En genomgång av efterkrigstidens konjunkturcykler visar detta med full tydlighet. Härigenom kommer också den genomsnittliga tillväxttakten i varje konjunkturcykel att påverkas. I följande tabell redovisas den genomsnittliga årliga förändringen av bruttonationalprodukten och industriproduktionen i Sverige under efterkrigstidens olika konjunkturcykler.

	Årlig genomsnittlig förändring av BNP	Årlig genomsnittlig förändring av industri- produktionen
1947-1951	3,84	4,97
1952-1958	3,69	3,70
1959-1962	4,86	8,56
1963-1967	4,50	4,94
1968-1971	3,69	5,93
1972-1977	1,60	1,13
1978-1982	1,13	0,03

Dessa siffror visar en stadig nedgång i den ekonomiska tillväxttakten sedan mitten av 1960-talet. Den genomsnittliga tillväxten per år har under hela 1970-talet och de år som hittills förflutit av 1980-talet legat på en helt annan och lägre nivå än vad de gjorde årtiondena innan.

Den omsvängning som sker omkring 1970 börjar märkas vid något olika tidpunkt i olika länder. För Sveriges vidkommande synes dateringen av förändringen något bero på vilken variabel man väljer att studera. Men omsvängningen gör sig allt tydligare gällande från sista hälften av 1960-talet.

Det som då inträffar är att de faktorer som skapat gynnsamma tillväxtbetingelser för kapitalismen börjar upphöra att verka. USA:s teknologiska försprång, som givit extra profiter åt dess stora transnationella monopol och som även framtingat en expansion hos andra staters industrier för att ta igen "gapet", förlorar i betydelse. Tillväxten av de transnationella bolagen har skärpt den internationella konkurrensen. Som medel i denna växer dels företagens marknadsföringskostnader. Men dels kan också de transnationella bolagen genom den nya tekniken på produktions- och kommunikationsområdet ytterligare öka sin transnationella karaktär. Den nya tekniken möjliggör effektiv styrning och ledning av produktionen långt från hemländerna och den möjliggör att utbildad och rättslös arbetskraft i vissa u-länder kan sättas in i modern produktion, som en press mot de arbetande i de utvecklade kapitalistiska länderna. Resultatet av detta har blivit att kapitalets internationella expansion kommit att bli större än

marknadstillväxten. I de utvecklade kapitalistländerna började härigenom en växande reservarmé av arbetslösa åter att bli ett faktum. Detta är en produkt av såväl den otillräckliga marknadsexpansionen, den tekniska utvecklingen som de transnationella bolagens omflyttning av produktion, men det återverkar också menligt på tillväxten av marknaden för kapitalisternas varor. Följden har blivit en märkbar uppbromsning i den internationella handelns utveckling.

De ekonomiska problemen i den kapitalistiska världen är sålunda inte enbart konjunkturell art. Vad som hänt i den kapitalistiska världsekonomin sedan slutet av 1960-talet är att en period med stark ökning av marknader och profiter, som gjorde att hela samhällsstrukturen genomgick en avsevärd förändring under ett par årtionden, gått mot sitt slut och successivt avlöses av en period av stagnation – även om det inom ramen för denna stagnerande utveckling kommer att finnas utrymme för konjunkturella rörelser.

Det framgår av det sagda att den stagnationsperiod som börjat är försakad av inre faktorer i det kapitalistiska systemet. Den bild som är den officiellt vedertagna i vårt land är annorlunda. Det nationalekonomiska etablissemangent och olika regeringars finansplaner förlägger med förkärlek orsakerna till krisen till faktorer som åtminstone tycks vara yttre i förhållande till kapitalismens system. De stora oljeprishöjningarna 1973 och 1979 är en gemensam orsaksfaktor. Borgerliga förklaringsmodeller söker sig också till att den offentliga sektorn växt över alla bräddar och att de arbetandes löner stigit för fort och försämrat exportindustrins internationella konkurrenskraft. Den nya socialdemokratiska regeringen accepterar till viss del dessa förklaringar, men har som huvudförklaringar oljepriser och den åtstramningspolitik som bedrivs ute i världen och som bedrevs i Sverige under de sista åren med borgerliga regeringar.

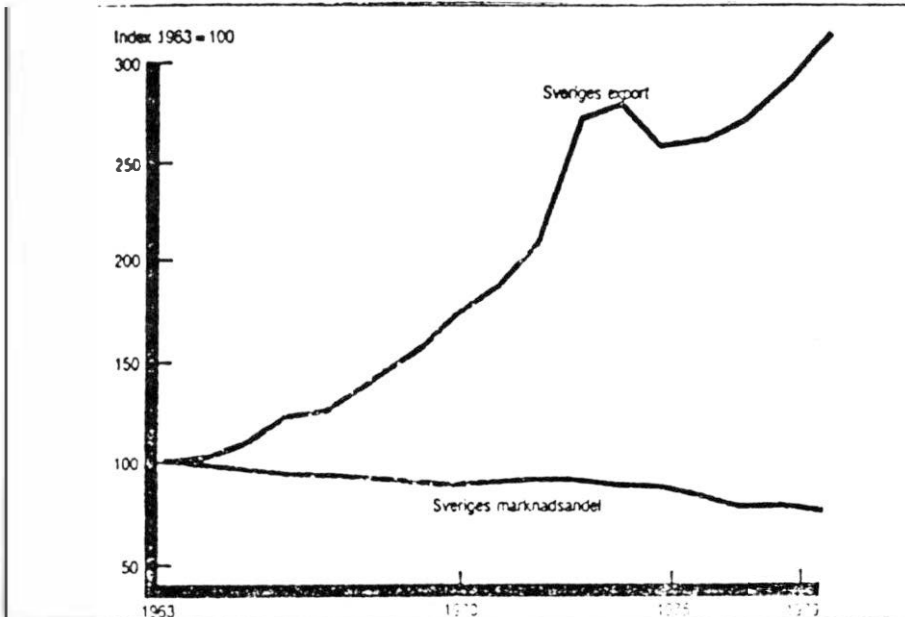
Den effekt oljeprishöjningarna hade på den internationella ekonomin 1973 har många gånger överdrivits. I de ledande kapitalistiska länderna var inflationstakten 1973 över 10 % och av det ansågs 1,65 procentenheter vara försakad av oljeprishöjningarna. För år 1974 anses 3,5 procentenheter av en inflationstakt i de ledande OECD-länderna om ca 15 % bero på oljeprishöjningen. I Sverige var prishöjningen december 1972 – december 1973 7,6 % varav 1,9 procentenheter anses ha berott på priserna på bränsle och drivmedel. December 1973 till december 1974 ökade priserna med 10,5 % varav 1,1 procentenhet anses ha berott på priserna på bränsle och drivmedel. Går vi till den senare "oljeprischocken", den 1979, finner vi för Sveriges del att av en total prisstegring på 13,7 % mellan december 1979 och december 1980 svarade bränsle och drivmedel för 2,3 procentenheter. Redan dessa siffror torde visa att oljeprishöjningarna icke spelar den dominerande roll som man vanligen gör gällande.

Den långa stagnationsperiod ekonomin nu är inne i hade också börjat redan före 1973. En långsiktigt avtagande tillväxttakt gör sig gällande tidigare såväl internationellt som i Sverige. Dessutom sker en kraftig stegring

av inflationstakten redan 1970. I Sverige hade de årliga prisförändringarna under sextioalet legat på en nivå av något över 4 %. 1970 steg priserna med mer än 7 %, en markant ökning av prisstegringstakten som av naturliga skäl inte kan förklaras genom hänvisning till oljeprischocken 1973. Därtill kan fogas att trots de starka oljeprishöjningarna 1973 så kom 1974 att bli det år under 1970-talet som hade den bästa ekonomiska tillväxten.

Det sagda innebär inte att de stora oljeprishöjningarna under 1970-talet ej skapat ekonomiska problem för de utvecklade kapitalistiska länderna. Men betydelsen av dessa får inte överdrivas. Oljeprisstegringarna är inte en huvudorsak till stagnationen. Det kan också ifrågasättas om de är en i förhållande till det internationella kapitalistiska systemet yttre orsaksfaktor. Under många år kunde de utvecklade länderna och de stora transnationella oljebolagen pumpa ut billig råvara ur de oljeproducerande länderna. Att detta skulle skapa motsättningar och motreaktion ryms kanske inte i någon matematisk kalkyl eller modell över skeendet – men icke desto mindre måste det anses vara en följd av motsättningarna i det kapitalistiska världssystemet.

Den borgerliga förklaringen att krisen skulle bero på överkonsumtion och för höga löner under vissa år är ett led i motiveringarna för den borgerliga s. k. åtstramningspolitiken. Detta påstående görs i många kapitalistiska länder för att motivera samma sak. De lönestegringar som den borgerliga analysen i Sverige har hänvisat till ägde rum i mitten av 1970-talet. Härefter skulle Sveriges internationella konkurrenskraft ha försämrats och de svenska exportandelarna fallit. Denna ofta upprepade åsikt har många gånger vederlagts. Den ekonomiska stagnationsperioden hade börjat redan före 1975. Vidare hade den svenska andelen av världens export fallit sedan början på 1960-talet – en naturlig utveckling med tanke på att nya områden industrialiserats antingen via de transnationella bolagen eller på egen grundval. Följande diagram över svensk export och svenska exportandelar, hämtat ur en artikel av ekonomen Sven Grassman i LO-tidningen nr 1–2 1983, visar detta.

Sveriges export har under de senaste två decennierna ökat kraftigt samtidigt som våra andelar naturligen fallit. Åren 1972-73 är som synes det som är onormalt i utvecklingen, då en internationellt unik åtstramning gav Sverige hög arbetslöshet, fallande investeringar och den tvivelaktiga åren av ett av världens största bytesbalansöverskott.

Källor: OECD Statistics of Foreign Trade, SCB.

Att borgerliga teoretiker och politiska företrädare vill göra lönerna till en så stor "bov i dramat" är nu inte förvånande, utan hänger ihop dels med ett alldeles vanligt borgerligt klassintresse, dels med hur hela den borgerliga inställningen till den ekonomiska politiken förskjutits.

Den djupa ekonomiska krisen på 1930-talet bildar på sätt och vis inledningsfasen till ett nytt skede i kapitalismens och i den ekonomiska politikens historia. Härfter sker i de flesta länder en successiv omläggning av den ekonomiska politiken, och statens roll i det ekonomiska systemet tillåts öka, vilket sedan accentueras under och efter det andra världskriget.

Orsakerna till statens ökade ekonomiska roll var flera, även om alla har en gemensam nämnare i en samfällid historisk utvecklingsproces. Grunden för den statliga expansionen låg i objektiva ekonomiska faktorer. Speciellt under efterkrigstiden krävdes betydande förändringar i den ekonomiska infrastrukturen. Hela processen med kapitalets koncentration, nya stora företag, bilismens verkliga genombrott, allt ställde krav om en vidgad offentlig sektor.

Men så gjorde också den ekonomiska politik som slog igenom i de kapitalistiska samhällena från 1930-talet och som fått namn efter sin mest framstående gestalt, John M. Keynes. Keynes ansåg sig ha funnit en lösning på problemet med kapitalismens kriser. Den offentliga sektorn skulle

bedriva en politik som påverkade den samlade efterfrågan så att kriserna kunde undvikas. När en lågkonjunktur närmade sig och kapitalisterna minskade investeringarna och fick ökade svårigheter att bli av med sina varor skulle staten söka fylla detta gap i efterfrågan och därmed hålla hjulen i gång. På det viset skulle staten bedriva en politik för en ständig högkonjunktur och för en full sysselsättning.

Under de årtionden kapitalismens tillväxtbetingelser var gynnsamma efter andra världskriget kunde denna politik skörda viktiga framgångar. Den stod då i relativt god samklang med såväl arbetarrörelsens som kapitalets kortsiktiga intressen. För de arbetande betydde den hög sysselsättningsgrad och möjligheter till förbättrade levnadsvillkor. För kapitalet betydde den en relativt jämn konjunkturutveckling och en period av relativt socialt lugn.

Sverige blev något av ett mönsterland för denna politik och målades också upp som ett sådant.

Den "fulla sysselsättningens tid" blev också en tid av stigande reallöner och bättre sociala villkor för de arbetande. Det blev en tid då statens ekonomiska roll växte kraftigt (i samklang med den kapitalistiska utvecklingens behov). När kapitalismens tillväxtbetingelser var goda svalde kapitalismen detta och gynnades av det. En ökad social trygghet via samhällseliga försäkringar kunde ju t. ex öka de arbetandes konsumtions- efterfrågan, då de kunde minska sitt eget sparande för "sociala risker". Dessutom bidrog de stigande reallönerna till marknadens växt.

Men när omsvängningen sker i slutet av 1960-talet blir det snart ljud i skällan.

Målet för kapitalistisk produktion är inte nyttigheter för människorna och uppfyllandet av behov. Målet är de enskilda företagens profiter. Dessa kommer ur de arbetandes arbete. Därför driver kapitalet en ständig kamp för att hålla nere de arbetandes löner – arbetskostnaden – för att den vinst de får ut ur de arbetandes arbete skall bli större.

Under en expansionsperiod med tekniska förändringar och starkt stigande produktivitet kan kapitalisterna tjäna goda profiter även om samtidigt de arbetandes löner stiger. Motsättningen mellan arbete och kapital finns där lika fullt, men kommer inte alltid så tydligt upp till ytan.

Men när marknaden inte expanderar i takt med produktionen och sålunda blir för liten för att ge de profiter kapitalisterna förväntar sig, minskar räntabiliteten på insatt kapital och angreppen på de arbetandes reallöner hårdnar.

Keynes hade i och för sig en viss förståelse för de ekonomiska krisernas orsaker. Men hans slutsatser var otillräckliga, präglade av hans strävan att rädda kapitalismen från kriser. Kriserna är förorsakade av kapitalismens inre motsättningar: dess planlösa profitjakt, dess privata äganderätt inom ett näringsliv som inbördes hänger ihop, dess klassmotsättningar. Ingen av dessa motsättningar upphävs av efterfråge- eller investeringsstimulanser. Därför kunde Keynesianismen inte befria kapitalismen från dess kriser.

Från slutet av 1960-talet skärptes klasskonflikterna över nästan hela den kapitalistiska världen. Nationella rörelser i vissa u-länder hade framgångar i sin kamp mot imperialistisk dominans, vilket ytterligare krympte kapitalismens utrymme. Den hårdnande konkurrenskampen mellan de stora transnationella bolagen gjorde att dessa krävde större rörelsefrihet – och deras frihet blev liktydig med systemets frihet, enär det utgör dess stöttepelare.

I de utvecklade kapitalistiska ländernas ekonomiska politik kom nu Keynesianismen i motsättning till de ledande kapitalens intressen på olika plan. Den fulla sysselsättningens politik stärkte arbetarklassens position gentemot kapitalägarna. Det sociala trygghetssystemet verkade i samma riktning. Och vissa delar av den offentliga ekonomiska verksamheten innebar dels restriktioner och kontroll som de transnationella bolagen vill ställa sig över, dels innebar de ett stöd till vissa nationella kapital och verksamheter som stred mot de transnationella bolagens intressen.

Samtidigt visade utvecklingen redan i det tidiga 1970-talet att inte heller Keynesianismen klarade de kapitalistiska ekonomierna från kriser.

Resultatet av detta kunde bara bli ett: borgerligheten över hela världen började (om än inte helt samtidigt och på alldeles samma sätt) att överge den Keynesianska politiken. I stället spreds över världen ett nygammalt budskap: Marknadskrafterna måste befrias från den offentliga sektorns struptag. Den offentliga verksamheten måste krympas. "Människan" skall vara fri från förmyndare. – Så kom 1970-talet att bli ett årtionde av genombrott för den s. k. nyliberalismen.

Formellt såg många av dess förespråkare att villkoret för en bättre ekonomi går via att man får bukt med inflationen. Och det bästa medlet för att åstadkomma detta menade flera nyliberala profeter gick över penningmängden. I övrigt skulle den statliga ekonomiska aktiviteten minskas för att inte störa "marknadskrafterna". Ty dessa stod för effektivitet och framgång.

Det bör noteras att den "nyliberalismens" politik först kom att tillämpas i militärjuntans Chile. Den var alltså i sin kanske mest konsekventa utformning en politik som skulle återinrätta de transnationella bolagens och den chilenska överklassens makt över det chilenska samhället och som vilade på förutsättningen att de arbetandes organisationer skulle ha krossats – även om något sådant bara är tillfälligt.

Också i Sverige kom det "nyliberala" tänkandet att under 1970-talet slå igenom i borgerliga kretsar och prägla borgerlig propaganda och politik. Vapendragare för de "nya" idéerna var Svenska arbetsgivareföreningen och dess mest intima samarbetspartner inom politiken, moderata samlingspartiet.

Man banade väg för den nya politiken med en mäktig ideologisk kampanj för ny individualism och med inslag av förakt för offentlig sektor och politik.

Först efter valet 1979 började de svenska borgerliga partierna föra en mera konsekvent "nyliberal" politik. Det skulle bli en politik riktad mot de arbetandes reallöner och konsumtion, riktad mot det sociala trygghetssystemet och mot den fulla sysselsättningen, men en politik för ökad frihet för de s. k. marknadskrafterna och med en särskilt gynnad position för de svenskbaserade transnationella bolagen. Dess bättre hann den nyliberala borgerliga politiken bara i begränsad omfattning omforma de politiska, ekonomiska och sociala villkoren i vårt land. Den av olika s. k. nyliberala skolor influerade borgerliga politik som förts i många länder är som framgår av vad som sagts inte en orsak till den ekonomiska krisen. Den kan snarare ses som en produkt av denna och de djupnande motsättningar i kapitalismens system som krisen återspeglar. Men när de borgerliga angreppen på de arbetandes konsumtion och på offentlig verksamhet kommer till tillämpning så medför detta att krisens verkningar slår igenom hårdare, och det innebär ökade svårigheter för de hemmamarknadsproducerande företagen. Efter som politiken förs på liknande sätt i många stater riktar den sig också mot andra länders företags exportansträngningar. Detta innebär att den skärpta internationella konkurrensen ytterligare tillspetsas.

För att motivera sina angrepp på den offentliga verksamheten anför den borgerliga politikens talesmän och -kvinnor gärna det statliga budgetunderskottet. Här, som på andra områden, gör de borgerliga propagandisterna sig till tolkar för en förenkling av de samhällsekonomiska sammanhangen. De utgår så från enskilt hushåll att de förväxlar en enskilds förhållanden med samhällets. Om en enskild spenderar mer än vad han får i inkomst gör han bäst i att minska sina utgifter. Men om staten konsekvent gör samma sak, så minskar den också samhällets ekonomiska aktivitet och därmed sina egna inkomster.

En genomgång av den statliga budgetens underskott visar att detta ökat markant först under de borgerliga regeringsåren. Detta beror förvisso till en del på den borgerliga politiken att medvetet minska på statens intäkter från skatter och avgifter som drabbade höginkomsttagare och företag. Men i grunden beror underskottets ökning på den ekonomiska krisen. Det bör betonas att vi har stora underskott därför att produktionen inte växer tillräckligt, dvs. därför att det är kris. Det är *inte* tvärtom, vilket den borgerliga propagandan ibland vill få oss att tro, dvs. att vi har fått kris till följd av den offentliga sektorns tillväxt. Ur stabiliseringspolitisk synpunkt är inte heller det kassamässiga underskottet hos statsbudgeten det intressanta. Det är den samlade offentliga sektorn som därvid har relevans.

Följande sammanställning visar underskottens utveckling:

	Statens underskott		Den samlade offentliga sektorns underskott	
	Md kr	% av BNP	Md kr	% av BNP
1976	7	2.1	- 9.4 (dvs över- skott)	-
1977	18	4.0	6.1	-
1978	33	8.0	2.0	0.9
1979	45	9.9	13.7	3.0
1980	53	10.1	20.1	3.8
1981	66	11.6	30.4	5.4
1982	80	12.9	40.9	6.6
1983	92	13.2	55.3	8.0

Underskotten skall inte överdramatiseras. De betyder att sparandet i samhället i ökad utsträckning sker i olika "statspapper". De problem som uppenbarar sig är inkomstfördelningseffekterna av räntorna på dessa "papper". Dessutom blir det en direkt belastning för samhällsekonomin när en stor del av underskottet täcks med utländska lån, vilket medförränte- och amorteringsströmmar till utlandet. Men av sammaskäl som en bank inte går i konkurs bara därför att den till större delen finansierar sin verksamhet genom tillgångar som är inlånade från allmänheten, är statsskulden inte ett hot om konkurs för staten. På bl. a. detta sätt skiljer sig en statsskuld från en privat skuld.

Icke desto mindre utgör statsskuld räntorna en belastning för den offentliga sektorns ekonomi. Under kommande budgetår kommer dessa att uppgå till 56 miljarder kronor. Detta gör en mera balanserad budget önskvärd, då räntorna i sig utgör ett visst hinder för en offensiv ekonomisk politik. Men avgörande är hur statens pengar används. Används underskottet till att öka sysselsättning och produktion samt därmed bidrar till att förbättra det ekonomiska läget kommer detta att vara värt kostnaden (statsskuld räntorna) och det kommer att på sikt göra statens budget mera balanserad. Mot denna bakgrund blir en snabb minskning av statens budgetunderskott inte ett mål av primär vikt för den ekonomiska politiken.

Att det ändå framställs som ett mål av högsta vikt är en följd av den nya "liberalismens" kamp mot den offentliga sektorn för en ökad privatisering i samhället. Genom att förenkla sammanhangen, genom att framställa statens ekonomi som om den vore en enskild persons ekonomi fast i större skala, med demagogiska argument av typen "varje svensk är skyldig si och så mycket", lyckas den nyliberala propagandan framställa budgetunderskottet som det stora problemet och får ett lättköpt argument i sin kamp mot den offentliga sektorns sociala verksamhet och därmed mot de arbetandes levnadsstandard.

Den "tredje väg" i den ekonomiska politiken, som den nya regeringen

förordar i sin första statsbudget, utgår från ett synsätt på ekonomin som i grunden icke skiljer sig från det borgerliga. I likhet med den borgerliga politiken sätter den nya regeringen upp exportindustrin som den kraft som den tror skall leda landet ur krisen. Samtidigt vill den åstadkomma en kraftig begränsning i inhemsk konsumtionsefterfrågan. Den ser sänkta reallöner för de arbetande som medlet att skapa bättre förutsättningar för investeringar och s. k. konkurrenskraft. Detta innebär ett accepterande av att klassklyftorna i samhället ökar. Det är också en eftergift för den borgerliga illusionen att högre vinster för kapitalisterna, oavsett hur dessa vinster uppstår, skulle vara ett medel att nå ut ur krisen.

Visserligen är det så att kapitalistklassen totalt sätter ekonomin i kris när dess profiter blir otillräckliga. Men en vinststimulans till kapitalet som sker genom en minskning av reallönerna och därmed av marknadsefterfrågan leder inte nödvändigt till bättre ekonomi för samhället. Däremot naturligtvis för kapitalisterna som klass. De ökade vinsterna kan företagen nämligen använda på olika sätt: till mera spekulation, till ytterligare transnationalisering (och flykt från Sverige), till mera arbetsbesparande investeringar som, när marknaden inte ökar, förvärrar arbetslösheten och försämrar de arbetandes situation. Dessa användningssätt svarar mot kapitalismens aktuella läge. Allmänt innebär också ökade vinster att den kapitalistiska maktstrukturen stärks. Försämrade reallöner och ökade vinster är således, speciellt i kapitalismens nuvarande utvecklingsfas, icke detsamma som en bättre samhällsekonomi. Det innebär såväl på kort som lång sikt att arbetet försvagas gentemot kapitalet. Den omfördelning till kapitalägarna, som budgetpropositionen de facto förespråkar, bl. a. genom att förorda reallönesänkningar, och som förvånande nog främst LO-ledningen uppenbarligen anslutit sig till, kommer inte att vara ett medel att dra landet ur de ekonomiska svårigheterna.

Eftersom regeringen i sin analys av krisens orsaker icke ser dess djupgående karaktär, dess karaktär av en långsiktig stagnationsperiod, förordar den en politik som inte söker åstadkomma några strukturella förändringar i de ekonomiska förhållandena. Huvudmomentet i dess politik är de förhoppningar den knyter till den för några månader sedan genomförda devalveringen.

Också i likhet med de borgerliga regeringarna sätter regeringen Palme de s. k. obalansernas avskaffande som primära mål för sin politik. Den "besparingspolitik" den nya regeringen förordar går emellertid i en något annan riktning till sina sociala konsekvenser. Dessutom har ju socialdemokraterna och vpk, arbetarrörelsens båda partier, tillsammans tillbakavisat de mest utmanande av de borgerliga åtstrammningspropåerna, förslagen att införa karensdagar, att försämlra arbetslöshetsförsäkringen, pensionerna och bidragen till den kommunala barnomsorgen. Regeringen förordar därtill investeringsprogram och arbetsmarknadsinsatser för att mildra arbetslösheten, insatser som avslöjar en betydligt högre ambitionsnivå när det gäller att

bekämpa krisens verkningar än vad någon av de borgerliga regeringarna uppvisade.

Men regeringens "tredje väg" i den ekonomiska politiken, en väg som utger sig för att samtidigt vara såväl expansiv som åtstramande, en "strategi" som enligt regeringen innebär att vi både "sparar" och "arbetar" oss ur krisen, leder dessvärre inte alls ur krisen. Dess resultat kan egentligen som bäst bli att mildra krisens verkningar under en bevarad kapitalism.

Krisens grund ligger inte i obalanser eller i "yttre" tillfälliga händelser. Dessa är, som visats, följder av krisen som återverkar och förvärrar situationen. Krisens grund står att finna i den moderna kapitalismens motsättningar och utvecklingsdrag. Att komma ur krisernas system är därför en mödosam historisk process. Dessa består inte av några genvägar som lämnar systemets ramar orörda. Det behövs mycket omfattande förändringar i och av hela den kapitalistiska världen. Produktionen, nyttjandet av jordens tillgångar, hela den internationella ekonomiska utvecklingen och handeln måste baseras på andra principer än hänsynslös profitjakt. Detta är inte bara grundförutsättningen för att vi skall komma ur de ekonomiska krisernas grepp. Det är ett villkor för en rättvis och förnuftig hushållning med jordens tillgångar och därmed för mänsklighetens framtid.

Politiken i ett land som vårt måste mot denna globala bakgrund inriktas på att den kapitalistiska produktionsanarkin ersätts med en folkstyrd socialistisk planhushållning. Skall vi komma ut ur krisernas system måste hela produktionssättet läggas om. En ekonomisk politik som gör anspråk på att angripa krisen och inte bara dess verkningar måste därför vara upplagd så att den underlättar och banar väg för denna omfattande samhällsförändring.

Den utveckling hos kapitalismen som vi redovisat i det föregående ställe nu i vårt land de politiska uppgifterna i centrum, att värna och utvidga de fyra folkliga rättigheterna, rätten till ett meningsfullt arbete, rätten till en god försörjning, rätten till en god och giftfri miljö och rätten till utbildning och kultur. Kampen för dessa rättigheter måste vara anti-kapitalistisk för att de arbetandes positioner skall flyttas fram. Förr eller senare kommer denna kamp till ett läge då det blir oundvikligt att spränga de gränser som det kapitalistiska klassamhället ställer upp. Även om kampen för de folkliga rättigheterna i dag ställs inför många defensiva uppgifter – att rädda jobb, att värna reallöner mot ytterligare försämring, att förhindra ytterligare vandalisering av miljön, att försvara utbildning och kultur mot förtygligande och kommersialism – så måste denna försvarskamp samtidigt inrymma offensiva element som medför att kapitalets makt försvagas och till slut bryts. Situationen i den nutida kapitalismen är t. o. m. sådan att redan försvar av de folkliga rättigheterna utgör angrepp på kapitalets maktställningar.

En politik för rätten till ett meningsfullt arbete kan inte bara försvara sysselsättningen inom den nuvarande produktions- och maktstrukturens ramar. Det vore att sätta tilliten till det alltmer transnationella storkapitalet. En sådan politik måste i stället öka de anställdas och samhällets inflytande

över investeringarna och näringslivets framtid. Den måste innehålla krav om ett förverkligande av ett samhälleligt industriprogram. Detta bör vara av storleksordningen 100 000 nya industriarbeten under 10 år. Detta program blir ett försvar av vårt land som industrination, mot den tendens till ökad transnationalisering och industriutflyttning som storfinsans genomför, där t. o. m. export från Sverige i ökad grad slås ut av export från svenskägda dotterbolag i utlandet. Det krävs mot denna industriutflyttning också en skärpt restriktivitet mot kapitalexport och industriinvesteringar. Även en särskild skatt på utlandsinvesteringar bidrar till kampen mot transnationaliseringen.

För en bättre kontroll över kredit- och investeringsströmmarna och för att dessa skall kunna styras efter samhälleliga målsättningar (och möjliggöra en effektiv och gagnelig samhällelig kreditpolitik) måste kreditväsendet, som fortfarande har central betydelse för storfinsans makt, nationalieras. Förberedelser härför bör snarast komma i gång.

För att det nödvändiga samhälleliga industriprogrammet skall få sin finansiering bör samhällsfonder inrättas. Dessa skall också kunna mobiliseras för att rädda jobb i hotade branscher och regioner och för stöd till kooperativa och löntagarägda företag. Dessa samhällsfonder bör kompletteras med lokala fackliga investeringsfonder som inrättas för existerande företag efter lokala fackliga beslut.

För rätten till arbete är en planmässig utbyggnad av den offentliga sektorn en nödvändighet. Krisen beror, som visats, inte på denna sektor, tvärtom har dess tillväxt fördröjt och väsentligt mildrat krisens genomslag och verkningar. Den offentliga sektorn uppfyller många för medborgarna viktiga behov och dessa uppgifter kommer att få allt större betydelse. Tendensen till att en växande del av de anställda arbetar med s. k. tjänsteproduktion talar också för en vidgning av den offentliga sektorn. Som ett första steg i en planmässig utbyggnad av denna sektor – och som ett led i kampen för rätten till meningsfullt arbete – bör det skapas 100 000 nya samhällsnyttiga arbeten inom denna sektor under en treårsperiod.

Dessa arbeten behövs och kan skapas inom flera olika delar av denna sektors verksamhet, inom bygnadsverksamhet, sjukvård, äldreomsorg, barnomsorg, inom skolans område, för en utbyggd kollektiv trafik osv.

En planmässig utbyggnad av den offentliga sektorns verksamhet fordrar en helt annorlunda statlig politik gentemot kommuner och landsting än den som de borgerliga regeringarna instiftat i deras strävan att försvaga och avveckla delar av den offentliga sektorn. Effekterna av den återlåtning av den kommunala sektorn med 3,5 miljarder kronor som den borgerliga regeringen genomförde och det snäva tak som sattes för dess utveckling måste undanröjas. En ökadsatsning på kommuner och landsting är nödvändig både för att bekämpa arbetslösheten och lösa angelägna sociala behov. Inriktningen bör vara att kommunerna skall få utrymme för en avsevärt större expansion (av ungefärlig storleksordning 3 % årligen).

Då regeringen nu till riksdagen anmäler sina utgångspunkter för en kommande proposition om den kommunala ekonomin bör detta framhållas. Mera utförligt återkommer vi till frågan om den kommunala sektorns ekonomi vid riksdagens behandling av den aviserade propositionen. Flera av vpk:s förslag till årets riksmöte om stöd till de svagaste grupperna i samhället innebär samtidigt lättnader för kommunerna.

Arbetslösheten är stor och slår hårt mot ungdomen. Som ett led i kampen mot ungdomsarbetslösheten krävs att en ungdomsgaranti införs som ålägger större företag att, efter facketes godkännande, inrätta särskilda ungdomsjobb. ett per var 50:e anställd.

Allt detta innebär direkta eller indirekta angrepp på kapitalismens maktförhållanden och de s. k. marknadskrafternas frihet. På motsvarande sätt måste kampen för rätten till en god försörjning riktas sig mot kapitalismens orättvisa fördelning av de ekonomiska tillgångarna. Klasskillnaderna blir allt skarpare till följd av minskade reallöner och kraftigt höjda bolags- och spekulationsvinster. Minskningen av de arbetandes reallöner måste hejdas. Detta fordrar insatser på den fackliga kampens område. Men medvetna politiska åtgärder kan bidra till att de arbetandes levnadsstandard försvaras. Det krävs en effektiv politik riktad mot den främst av monopol och spekulatören framkallade inflationen. Vidare bör – efter den beslutande utredningen – mervärdeskatten kunna differentieras och slopas på mat. En skattepolitik måste föras som återställer progressiviteten i det samlade skattesystemet. En bostadspolitik måste föras som sätter stopp för spekulatören i boendet, som gör slut på hyreshöjningarna och möjliggör sänkta hyror. På alla dessa områden står den folkliga rätten till en god försörjning mot kapitalets intressen.

På samma sätt står en av de frågor som blir ett allt viktigare kampmål: förkortning av arbetstiden. Införandet av sextimmarsdagen utan sänkta vecko- eller månadslöner skulle vara en stor vinst för de arbetande. Det finns många starka motiv för detta krav: den ökade stressen i arbetslivet, koncentrationen av arbetsplatser som medför allt längre arbetsresor, den könsuppdelade arbetsmarknaden och -tiden. En arbetstidsförkortning bidrar till en rättvisare fördelning av produktivitetsvinster, den ger förutsättningar för ett bättre socialt liv, den understödjer kampen för jämlikhet mellan kvinnor och män och den bidrar till att fler människor kan få arbete. Sextimmarsdagen med bibehållen lönestandard bör genomföras under resten av 1980-talet. Kapitalets intressen går rakt emot också detta krav.

Om rätten till en god och giftfri miljö skall kunna tryggas fordras en styrning av den samhälleliga produktionen efter samhälleliga mål och behov. Redan på kort sikt står kampen för denna rätt i konflikt med kapitalets och dess marknadskrafternas frihet. En effektiv kontroll av utsläpp, åtgärder för förbättrade arbetsmiljöer, ekologiska hänsyn vid utvinning av naturresurser, allt förutsätter kamp mot en profitstyrd hushållning.

Genom historiens lopp har det arbetande folket alltid förnekats rätten till

bildning och kultur. Okunskap, obildning och okultur har alltid varit medel i förtryckarnas händer. Därför har också kampen för rätten till bildning och kultur gått som en röd tråd genom arbetarrörelsens historia.

Inom skolan har den s. k. anpassade studiegången blivit ett medel för utslagning av elever från arbetarklassen. Skolan fullgör inte sina undervisningsskyldigheter. Därför kräver vpk att den anpassade studiegången skall avskaffas. Skolorna i borgerliga områden får större och bättre resurser per elev än skolorna i arbetarområden. Därför kräver vpk en rättvis fördelning. Olika avgiftssystem drabbar de elever som har det sämst ekonomiskt. Därför kräver vpk förbud mot avgifter för läromedel och skolmåltider. Vi avvisar alla besparingar på skolans område, eftersom de osvikligt drabbar de elever som har de sämsta egna resurserna.

Kulturen domineras på ett förödande sätt av kommersialismens krafter. Produkternas kvalitet betyder inget – aktieutdelningen allt. För att rätten till kultur skall förverkligas måste konstnärernas villkor förbättras, tillgången till god kultur säkras och kommersialismens vulgariteter och förljugna världsbild pressas tillbaka. Det är en sådan politik vpk arbetar för.

De fyra folkliga rättigheterna, vilkas uppfyllande bör vara vägledande för politik och samhällsutveckling, står mot den krisalstrande och orättfärdiga kapitalismen. Skall kampen för dessa folkliga rättigheter komma att prägla politiken krävs att den bedrivs på alla plan i samhället. Folklig rörelse och aktivitet för krav som leder till rättigheternas uppfyllande är av avgörande betydelse. Den är en förutsättning för att utveckla insikter och medvetenhet som slår hål på den borgerliga propagandans myter. Den är en förutsättning för de ändrade maktförhållanden som rättigheternas uppfyllande kräver.

Kampen för de fyra folkliga rättigheterna har präglat de motioner vänsterpartiet kommunisterna har väckt till innevarande riksmöte, med anledning av budgetpropositionen. Förslagen i dessa motioner, som har omedelbar betydelse för kommande budgetårs statsbudget, sammanfattas i följande tabell.

Inkomster och utgifter i vpk-budgeten

<i>Inkomster milj. kr.</i>	<i>Utgifter milj. kr. (i förhållande till budgetprop.)</i>	
JUSTITIEDEP.		
0.9 minskat anslag till hovet	7.2	kronofogdemyndigh.
FÖRSVARSD. EP.		
3 100 minskade militär- utgifter	305	ökat anslag till ekonomiskt för- svar
SOCIALDEP.		
	15 0.6	förskollärartjänster statens priskontrollnämnd (SPK)
ARBETSMARKNADSDEP.		
	2 500	ungdomsgarantin
	250	utbildningsbidrag
	2 000	åtgärder mot utförsäkringen
	2.5	invandrarorganisationernas verk- samh.
	3	information om invandrare hos folkrörelserna
KOMMUNIKATIONSDEP.		
	50	inlandsbanan. invest.
	300	SJ-invest.
	80	statens vägverk (diverse vägar)
JORDBRUKSDEP.		
	15	skogsvårdsstyrelsen
	2	livsmedelsverket
BOSTADSDEP.		
	500	hyresstopp genom statligt stöd till allmännyttan
	280	undantag för allmännyttan från hyreshusavgift och extraupp- trappning av garanterade räntor
	190	förbättring av bostadsbidragen
	10	anslag till kollektivhus och kol- lektiva boendeformer
UTBILDNINGSDEP.		
	270	nej till 2 % nedskärning av grund- skolan
	128	ökat anslag till PRAO
	70	avskaffande av lärarlösa lektio- ner
	34	ökade anslag till viss lärarut- bildn.
	10	visningsersättning för konstnärer
	6	höjd författarpennning
	15	ökat anslag till folkbiblioteken
	14	ökat anslag till fria grupper
	2	lyrikanslag
	4.3	ökat anslag till utbildningsra- dion
	20	övriga kulturändamål

Inkomster milj. kr.	Utgifter milj. kr. (i förhållande till budgetprop.)	
INDUSTRIDEP.		
348 tele-X-anslag	1 000	industriell utveckling (beräknat förstaårsanslag)
375 utebl. ersättning för kärnkraftsstillestånd		
UTRIKESDEP.		
38 svenskt utträde ur IDB	3	information om fred och nedrustning
	248	bistånd
BUDGETDEP.		
300* skärpning av skatt på förm., arv och gåvor	3 000	första budgetarets insatser för 100 000 nya samhällsnyttiga arbeten inom offentlig sektor
800* avskaffande av aktie/skattefondsparande		
800 avgift på utlandsinvest.		
2 500 omsättningskatt på aktier		(* Helårseffekt. 50 % av detta kan tas med för budgetåret 1983-84.)
500* slopande av avdragsrätt för repr.		
●kat underskott	3 313	
Summa	11 275	11 275

Utöver vad som anges i tabellen har i särskild motion föreslagits en särskild skatt på stora förmögenheter för att motverka inflationsvinster. Denna skatt torde komma att inbringa 5-7 miljarder kronor, medel som bör anslås till uppbyggnaden av samhällsfonder och som således skall användas till produktiva, arbetskapande satsningar.

Det bör också tillfogas att det sedan budgetpropositionen framlagts genomförts en räntesänkning med 1 %. Detta får bl. a. betydelse för statens utgifter för räntebidrag på bostadspolitikens område. Sålunda betyder, om den sänkta räntan blir bestående, 1 % räntesänkning enligt budgetpropositionens bil. 13 s. 45 en ändring av anslagsbelastningen för räntebidrag med 800 milj. kr. Det kan således finnas 800 milj. kr. på bostadsdepartementets område som icke behöver utnyttjas enligt regeringens förslag, men som i så fall borde kunna komma till användning för insatser för att stoppa hyreshöjningarna. Detta får betydelse för den av oss förordade ökningen av budgetunderskottet, så att denna ökning skulle kunna räknas ned med nämnda belopp. Den osäkerhet som föreligger om ränteutvecklingen gör dock att vi inte nu tillgodoräknar vårt budgetalternativ denna summa.

Våra förslag utgör sammantagna en del av en helhetsstrategi för att uppnå en maktförskjutning från storförfinans och andra kapitalistiska kretsar till de arbetande för att öka graden av planmässighet och överskådlighet i

samhällsutvecklingen, för att bereda vägen för ett jämlikt och socialt rättfärdigt samhälle.

På de flesta här berörda punkter finns särskilda motiveringar och yrkanden i andra motioner till denna riksdag.

Med hänvisning till ovanstående föreslås

1. att riksdagen beslutar att med avslag på vad som förordas i proposition 1982/83:100 i motsvarande del godkänna de allmänna riktlinjer för den ekonomiska politiken som förordas i motionen,
2. att riksdagen beslutar att med avslag på vad som förordas i proposition 1982/83:100 i motsvarande del godkänna de allmänna riktlinjer för budgetregleringen som förordas i motionen,
3. att riksdagen beslutar att med anledning av vad som i proposition 1982/83:100 anförs om den kommunala ekonomin uttala sig för vad som härom anförs i motionen.

Stockholm den 25 januari 1983

LARS WERNER (vpk)

KARIN NORDLANDER (vpk)

NILS BERNDTSON (vpk)

EVA HJELMSTRÖM (vpk)

C.-H. HERMANSSON (vpk)

BERTIL MÅBRINK (vpk)

